

ELŐSZÓ

Az ügyvédek életkörülményeit és életstílusát bemutató első kutatásunkat 1998-ban készítettük a Szegedi Tudományegyetem Szociológia Tanszékén, hallgatók és oktatók együtt. A kutatás akkor önkitöltéses postai kérdőívvel történt, a címlistát az Ügyvédnapló adta. A kiküldött kérdőívekhez válaszborítékot is melléeltünk. A név és feladó nélkül az egyetem címére visszaérkezett kitöltött kérdőívek adatait rögzítve készült az akkori kutatás adatbázisa. Az utolsó éves szociológus-hallgatók ennek az adatbázisnak segítségével sajátították el a kutatási adatok makro-statisztikai feldolgozásának módját, majd a legjobbak közreműködésével publikáltuk az „Ügyvédek hivatásrendjéről” szóló könyvünket .

Egy relatíve jólétben élő középosztályi réteg életviteléről, életstílusáról az éppen akkor (újra)formálódó magyarországi középosztályok egy rétegének jellemzőiről meglehetősen részletes és fontos információt kaptunk. A rendszerváltás első évtizedének végén még sokan azt remélték, hogy a középosztályok rétegeinek szélesedésével fokozódik majd a társadalmi jólét is. Nem így történt. A kudarcnak számos oka van, kifejtésére nem vállalkozunk.

Mi az ügyvédek életére koncentrálván a kutatás kezdetén azt valószínűsítettük, hogy – hasonlóan valamennyi hivatásréteghez – az elmúlt évtizedekben növekedett a hivatásrétegbe tartozók száma, több lett az ügyvéd, ám életkörülményeik, életvitelük nagymértékben polarizálódott. A társadalom egészében pedig a középosztályok megerősödésétől várt általános jólét helyett a rétegek közötti szélsőséges egyenlőtlenség alakult.

A 2015-ben indított ügyvéd-kutatással azt kívántuk megtudni, hogy az 1998-as kutatás óta eltelt több mint másfél évtized alatt milyen válto-

zások történtek a hivatásrend munka- és életkörülményeiben, tevékenységi struktúrájában, életvitelében. Kutattuk, hogy a modernizációs- civilizációs javak bővülése, az időközben megjelent új információs technikai eszközök miként hatottak a hivatásrétegre. Újabb ügyvéd-kutatásunk kérdőívébe számos olyan kérdést helyeztünk, amelyeket másfél évtizeddel korábban is vizsgáltunk. Célunk az volt, hogy a hivatásrendről kapott új információkat, adatokat össze tudjuk hasonlítani a régiekkel, s a változásra és kontinuitásra vonatkozó következtetéseket levonjunk.

Sokat jelentett, hogy a Szegedi Tudományegyetem teoretikusan befo-gadta kutatási tervünket, hiszen a társadalomban a bizalmatlanság az elmúlt évtizedekben jelentősen fokozódott, a válaszadók hitetlenek lettek a kérdőí- ves vizsgálat anonimitását illetően. Az egyetem neve bizonyára több bizalmat váltott ki a választ adó ügyvédekből, s növelte a kérdőívet kitöltők számát.

A kutatásra anyagi támogatásunk persze nem volt, ezért az újdonság keresésén kívül kényszer is szülte az új ügyvéd-vizsgálat módszerét: Most is önkitöltéses kérdőívvel gyűjtöttünk információt. A kérdések többsége az időben eltérő felvételek adatainak összehasonlítása céljából azonos volt, ám a kérdőívet az online téren keresztül juttattuk a címzettekhez. Azokat az aktív ügyvédeket tudtuk így megszólítani, akiknek e-mail címe nyilvánosan elérhető volt az Ügyvédi Kamara honlapján. 2015 márciusában két alka- lommal juttattuk el felkérő levéllel a „világhálón” fellelt praktizáló ügyvé- dek e-mail címére a kérdőíveket, „linkeket”. Hamarosan érkeztek a részben vagy egészen kitöltött kérdőívek, de nem kevés olyan levél is, amelyikben a választ küldő az anonimitás iránti kétségére hivatkozva elutasította rész- vételét a vizsgálatban. Végül összejött az adatbázis. Köszönet azoknak, akik megbíztak bennünk. A mi törekvésünk az anonimitásra ugyan nagyban beszűkítette a reprezentációs szempontokat, hiszen a kérdőívben nem kér- hettünk sem nevet, sem nemet, sem a munkahelyi vagy lakóhelyi település nevét. Végül így 1076, az Ügyvédi Kamara nyilvános e-mail címlistájának arányaihoz igazított, területi arányokat követő súlyozott reprezentatív min- tához, adatbázishoz jutottunk.

Immár az 1998-as és a 2015-ös vizsgálatból összefésült egyesített adat- bázist is felhasználva tudtuk leírni ebben a könyvben tapasztalatunkat az

ügyvédek életfeltételeiben és életvitelében bekövetkezett változásokról. Képet tudtunk alkotni a hivatásréteg mai összetételéről, életviteléről, munkájáról és kapcsolatairól, s a másfél évtized alatt beállt változások trendjéről, irányáról. A kérdőíves objektív statisztikai mutatókat kiegészítettük néhány mélyinterjúval is, vagyis a hivatásrend életvitelére utaló néhány szubjektív gondolattal is.

Elsősorban azon ügyvédek segítségét köszönjük, akik válaszaikkal segítették kutatásunkat. Nélkülük valóban nem született volna meg kötetünk.

Tisztelettel nyújtjuk át a könyvet mindazoknak, akik érdeklődnek egy középosztályi hivatásréteg, az ügyvédek társadalmi összetételének alakulása, életfeltételei, munkája és életvitele iránt.

Utasi Ágnes
a kutatás vezetője,
a kötet szerkesztője

A KUTATÓCSOPORT

Utasi Ágnes kutatásvezető

Kutatók:

Ale Éva: szociológus

Béki Orsolya: szociológus

Csáki Dóra: szociológus

Császár Balázs: PhD-hallgató, szociológus

Csizmadia Zoltán: PhD, szociológus

Hörich Balázs: szociológus- informatikus

Kalocsai Janka: PhD-hallgató, szociológus

Szelezsán Annamária: szociológus-jogász

Széll Krisztián: PhD-hallgató, szociológus

Az „Ügyvédek hivatásrendje” c. kurzus 2015/2016 I. félévi szociológus-hallgatói - SZTE

Boldog Anna Fanni

Farle Ádám

Fekete Rebeka Fanni

Heidl Sára

Horváth Andrea

Kovács Bernadett

Lukács Gergely

Paizs Melinda Adrienn

Schaffer Vanda

Varga Dóra